

folkvett.

NUMMER 4 2017 ORGAN FÖR VETENSKAP & FOLKBILDNING

Arkeologiskt forskningsfusk

folkvett.

ORGAN FÖR VETENSKAP OCH FOLKBILDNING

Folkvett är organ för Föreningen Vetenskap och Folkbildning (VoF), som har till uppgift att främja folkbildning om vetenskapens metoder och resultat. Särskilt tar föreningen som sin uppgift att i fri opinionsbildning bekämpa de felaktiga föreställningar som förekommer i frågor som kan avgöras vetenskapligt. Se vidare <www.vof.se>.

Folkvett utkommer sedan 1983 med 4 nr/år. ISSN 0283-0795.

Address: c/o Föreningshuset Sedab AB, Virkesvägen 26,
120 30 Stockholm.

E-post: folkvett@vof.se

Prenumeration: Ingår i medlemsavgiften till VoF, 250 kr/år.
Prenumeration utan medlemskap: 250 kr/år.

Redaktörer: Sven Ove Hansson (ansvarig utgivare)
08 87 87 78, Pontus Böckman 0733 36 34 41, Karin Noomi Karlsson, 0760 00 39 04, Peter Olausson 0304 60 10 64 och Aija Šadurskis 0709 62 86 03. Redaktionen bistås av en redaktionskommitté, där VoF:s styrelse ingår.

Grafisk form: Mikael Nyberg.

Skriftliga bidrag till *Folkvett* – artiklar, debattinlägg, recensioner, notiser – är alltid välkomna. Angivande av litteraturreferenser uppmuntras, däremot uppmanas till försiktighet med noter. Alla bidrag granskas av redaktionen. Eftersom VoF drivs ideellt kan skribenter inte arvoderas. Om inget annat överenskommits kan publicerat material komma att läggas ut på internet. *Folkvett* indexeras i Artikelsök.

Manusstopp för nr 1/2018 28 februari 2018.

Yttrandefrihetens besvärigheter

Arets bokmässan i Göteborg blev en understundom turbulent tillställning. Nordiska Motståndsrörelsen hade sökt demonstrationstillstånd och begärt att få passera Svenska Mässan. Motdemonstranter hade aviserat att de inte tänkte hörsamma polisens uppmaning om att framföra sina protester på säkert avstånd från mässans lokaler. Alternativa litteraturrelaterade aktiviteter dök upp som svampar ur jorden och snart sagt alla verkade ha en åsikt om Bokmässans vara eller inte vara. Och allt detta verkade ha en koppling till det faktum att Bokmässan även i år tillät Nya Tider att ha en monter under mässdagarna.

Det är beklagligt att fokus förflyttades från Bokmässans verksamhet till NMR:s och motdemonstranternas aktiviteter i samband med mässdagarna. Här har vi alla indirekt ett ansvar för hur helgen förflöpte. Snart sagt varje nyhetssändning som skulle ha någon koppling till Bokmässan lade fokus på NMR och deras förhållanden. Till och med kulturnyheterernas rapportering smittades av detta beteende. Rapporterna från vad som pågick under

mässdagarna i övrigt var få och allting sammantaget ledde till att Bokmässan tappade mellan 20 och 25 procent av besökarna jämfört med ett vanligt år.

Det är inte konstigt att sådana här händelser får ett stort genomslag för när vår yttrandefrihet hotas, eller i varje fall ifrågasätts, reagerar vi kraftfullt. Då har vi en gräns som de flesta av oss instinktivt känner inte får passeras. Hur vi agerar i en sådan situation är olika från person till person. Många valde att delta i mässan som vanligt och hade möjligheten att delta i våra monteraktiviteter som medvetet fokuserade på just yttrandefrihet och vissa grupper tendens att försöka göra forna tiders hjältesagor till sina egna genom att förvränga sanningen.

Det är här som Vetenskap och Folkbildning kan göra nytta. Genom att bidra till att sprida fakta och kunskap till den intresserade allmänheten kan vi förskjuta fokus i riktning mot det positiva utan att för den skull banalisera de hot som lurar vid horisonten. Hade vi valt att inte delta i årets Bokmessa så hade vi förlorat den möjligheten och det vill vi inte. Det råder ingen tvekan om att vår förening kan göra nytta i dessa tider.

Den 28 november meddelade Bokmässan att *Nya Tider* inte kommer att beredas plats på vid nästa års mäsas. I ett pressmeddelande skrev de följande:

”Alltför mycket uppmärksamhet kom att ägnas åt en enda fråga: den om en enskild utställares deltagande på mässan. Det har blivit en symbolfråga som inneburit att Bokmässans innehåll hamnat i skymundan, att organisationen inte har kunnat ägna sig åt sitt uppdrag och att mässan inte kan utvecklas.”

Nu kommer man att försöka fokusera på Bokmässans

egentliga verksamhet istället, att sätta ljuset på litteraturen och författarna. Det är en lättnad för alla som vill verka för de positiva krafterna i samhället, som vill att en mötesplats som Bokmässan ska handla om kunskap, källkritik, vetenskap, dikt och utbyte av idéer och tankar. Vi ska vara rädda om den yttrandefrihet vi har. Det är den som gör att Vetenskap och Folkbildning kan verka fritt i samhället, att fortsätta sitt arbete för vetenskap och kunskap och att motverka pseudovetenskapens fula ansikte. ✍

VoF och #metoo

Få kan ha missat det stora genomslag som rörelsen #metoo fått under hösten. Till en början använde sig människor, främst kvinnor, av hashtaggen för att dela med sig av sina personliga erfarenheter i sociala medier. I Sverige skapades dock snart nätverk för kvinnor inom olika branscher, där hundratals, ofta tusentals, kvinnor skrev under upprop och delade med sig av sina erfarenheter från den specifika branschen. Exempel på dessa upprop är #medvilkenrätt, vilket bestod av 5965 kvinnor från juristbranschen och #vardeljus som undertecknats av 1362 personer engagerade inom Svenska kyrkan.

När detta skrivs har ännu inget upprop som rör svenskt föreningsliv publicerats.

Detta innebär inte att vi inom föreningslivet generellt, eller Vetenskap och Folkbildning specifikt, är förskonade från sexuella trakasserier.

Vetenskap och Folkbildning arrangerar pubar,

**Detta innebär
inte att vi inom
föreningslivet är
förskonade från
sexuella
trakasserier.**

föreläsningar och andra aktiviteter på lokal nivå och föreningens årsmöte brukar varje år samla några dussin medlemmar. Lokalstyrelser och riksstyrelsen har regelbundna möten och ibland bildas grupperingar för samarbete kring aktiviteter och projekt.

Utöver fysiska aktiviteter anordnade av VoFs lokalavdelningar och riksforeningen forekommer hela tiden interaktioner mellan foreningens medlemmar och sympatisorer via sociala medier. Facebookgruppens over 30 000 medlemmar diskuterar olika amnen relaterade till foreningens syfte. Samtal och debatter mellan medlemmar fors i mindre chatgrupper, via privata meddelanden, pa twitter, instagram och andra sociala medier.

Inom alla verksamheter dar manniskor mots kan sexuella trakasserier, ofredanden och overgrepp forekomma. Omfattningen av detta har for de flesta av oss blivit pataglig under hosten. Att det ar vanligt att manniskor utsatts for krankningar i dylika sammanhang innebar inte att det ar acceptabelt. Det borde vara sjalvklart att alla kan delta i vara aktiviteter, saval fysiska traffar som pa internet, utan att riskera att ofredas. Som styrelseledamoter kan vi fora diskussioner och fatta beslut somror foreningen. For att fa till stand en forandring kravs dock att aven medlemmar och sympatisorer bidrar till ett klimat dar alla kanner sig valkomna. Nagot du som medlem eller medverkande i VoFs aktiviteter kan gora ar att saga ifran om du uppfattar att nagon utsatts for nagon form av sexuella trakasserier, eller tycks befinna sig i en obehaglig situation.

For att kunna skapa en tryggare miljo for alla inblandade i foreningens aktiviteter behovs vi fa kannedom om krankningar som har intraffat. Om du har utsatts for oval-

kommet uppträdande av sexuell karaktär har du möjlighet att kontakta någon av de utpekade kontaktpersonerna mot sexuella trakasserier, eller någon annan förtroendevald du känner förtroende för. Den eller de du pratar med kommer att hålla din identitet hemlig om du själv inte önskar att den blir känd för styrelsen. Din berättelse kan bidra till att vi kan genomföra åtgärder för att förhindra att du eller andra utsätts i framtiden.

Sedan flera år tillbaka har VoF en policy mot sexuella trakasserier. En policy som inte är känd bland medlemmarna är dock verkningslös. Här kan du därför ta del av Vetenskap och Folkbildnings policy mot sexuella trakasserier. På vof.se finns också en mer utförlig version.

Peter Olausson, ordförande Vetenskap och Folkbildning
Linda Strand Lundberg, styrelseledamot och fd ordförande
Vetenskap och Folkbildning

Utdrag ur vår policy mot sexuella trakasserier

INOM VETENSKAP OCH FOLKBILDNING ska alla människor

känna sig välkomna och trygga och ingen ska känna sig kränkt, trakasserad eller diskriminerad.

Sexuella trakasserier är ovälkommet uppträdande av sexuell natur. Det viktigaste kännetecknet för sexuella trakasserier är att de är oönskade av de som utsatts för dem.

Att motarbeta sexuella trakasserier inom VoF

- Det är allas ansvar att motverka trakasserier och reflektera över sitt eget beteende
- Arrangörer och förtroendevalda har ett särskilt ansvar att förhindra sexuella trakasserier.
- Samtliga arrangemang ska ha en eller flera namngivna arrangörer som ansvarar för att denna policy upprätthålls.

Åtgärder vid trakasserier

- Förtroendevalda inom VoF som får reda på att en kränkning ägt rum är skyldiga att ta kontakt med evenemangets ansvariga, de nationella kontaktpersonerna eller på annat lämpligt sätt föra informationen vidare så att åtgärder kan vidtas.
- Den som upplever sig utsatt för trakasserier har rätt att markera genom att säga ifrån, eller be någon annan att säga ifrån.
- För den som utsatts är det alltid möjligt att vända sig till arrangören av ett VoF-arrangemang eller den arrangerande lokalavdelningens styrelse.
- Såväl arrangörer som den som utsatts kan alltid kontakta de nationella kontaktpersonerna.
- Det är alltid den utsattas upplevelser som är avgörande, inte omgivningens tolkningar.

Informell åtgärd

- Om trakasserierna inte upplevs och bedöms vara av allvarlig natur kan en informell lösning vara att föredra, exempelvis avhysning från ett arrangemang arrangerat av VoF eller ett samtal mellan parterna.

Formell åtgärd

- Om den informella hanteringen inte leder till någon förändring eller om det inträffade är av mer allvarlig natur bör mer formella åtgärder vidtas. Se den längre versionen av policydokumentet för vägledning.
- Om den utsatte så önskar bör trakasserier av brottslig karaktär polisanmälas.

Uppföljning

Oavsett vilka åtgärder som vidtagits är det viktigt att dessa följs upp för att kontrollera att trakasserierna upphört.

Nationella kontaktpersoner

Karin Karlsson, riksstyrelsen, karin.karlsson@vof.se,
0760-00 39 04

Per Edman, per.edman@vof.se, 073 6-17 34 26

För vidare läsning rörande #metoo, se de svensk- respektive engelskspråkiga wikipediasidorna:

sv.wikipedia.org/wiki/Me_too

[en.wikipedia.org/wiki/Me_Too_\(hashtag\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Me_Too_(hashtag))

Vill du läsa vår policy mot sexuella trakasserier i sin helhet så hittar du den här:

www.vof.se/policy-mot-sexuella-trakasserier/

Om vikingarnas muslimska band

Peter Olausson berättar om ett aktuellt fall av arkeologisk inbillning som vann internationell, om än kortvarig, spridning.

I JÄRNÅLDERNS och vikingatidens Skandinavien kände man till såväl kristendomen som islam. Detta har alltid varit välkänt, aldrig en hemlighet. Ett exempel på en kontakt mellan skandinaver och den muslimska världen är Ahmad ibn Fadlan, sändebud från kalifen i Bagdad, som i en detaljerad och värdefull ögonvittnesskildring berättar om de *rūsiyyah*, ruser eller nordbor, som han år 922 mötte vid Volga. Eller de så kallade väringarna, nordiska legosoldater som från 900-talet och framåt tog tjänst hos den bysantiske kejsaren i den mångkulturella metropolen Konstantinopel. Eller de tiotusentals arabiska silvermynt som hittats i vikingatida fynd. Eftersom arabiska dirham var en vanlig valuta i Skandinavien vid den här tiden, och

'Allah' Is Found on Viking Funeral Clothes

L'Age Viking et l'influence du paradis de l'Islam

Bordiran Bertuliskan Allah Ditemukan pada Kain Sutra

Pressklipp från New York Times, Sciences et Avenir (stor och anrik fransk populärvetenskaplig tidning), Koran Sindo (Indonesien), BBC, Morocco World News, Aftonbladet

varenda slant präglats med Guds namn, exponerades vikingatidens nordbor för *Allah* på arabiska i massupplaga.

Det borde därför inte ha varit en stor nyhet när Uppsala universitet meddelade att en forskare upptäckt namnen Allah och 'Ali, skrivna med arabiska, på sidenband funna i vikingatida gravar. Men det blev det.

Det som tidigare ansetts vara typiskt vikingatida mönster i silver på vävda band av siden, kan också tolkas som geometriska kufiska tecken.

Pressmeddelande från Uppsala universitet 27 september 2017 [1]

En anledning till uppmärksamheten kan ha varit att vår tids kunskap om dåtidens omvärldskunskap är låg. Bland reaktionerna märktes också många som tvivlade på att nordborna någonsin hört talas om Allah och islam. I en del läger fann man sådana påståenden närmast provocer-

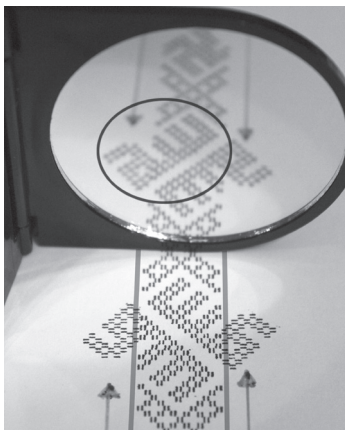
rande. Nyheten fick också en hel del irrelevant och obildat mothugg. Vilket som vanligt inte innebär att *allt* mothugg därmed måste vara irrelevant och obildat.

En betydligt mer relevant kritik gick in på att textilarkeologen Annika Larsson inte bara tyckte sig läsa "Allah" i ett vikingatida band (även om man ibland talar om flera eller många band är det ett enda exempel som faktiskt visats upp), utan utifrån detta till synes enkla – men vi återkommer till det – faktum byggde upp en världsbild där inte bara vikingatidens gravskick utan hela samhället påverkats av islam. (Det kan även nämnas att ytterst få, såväl anhängare som skeptiker eller kritiker, bekymrade sig för att 'Ali – Allah snabbt fick all uppmärksamhet.)

– En spännande detalj är att ordet "Allah" framställts spiegelvänt. En svindlande tanke är att banden, precis som dräkterna, har tillverkats väster om det muslimska kärnområdet. Kanske har man försökt skriva bönerna så att de här kunde läsas från vänster till höger, men med arabiska tecken som sig bör. Att som så ofta påstå att orientaliska föremål i vikingatida gravar enbart skulle vara ett resultat av plundring och handel österut håller inte som förklaringsmodell, eftersom inskriptionerna förekommer i typiskt vikingatida dräkter som har sin motsvarighet i bevarade bilder av valkyrior, säger Annika Larsson, forskare i textilarkeologi vid institutionen för arkeologi och antik historia vid Uppsala universitet.

Uppsala universitet

Men även utan djupare kunskap om vare sig kufisk arabiska, vikingatida kultur eller avancerade textilier från vilken period som helst var det svårt att bli imponerad av upptäckten. Eller vad det nu var ... För hur bar sig egentligen

De mörkare linjerna visar det faktiska vävda mönstret. Det som är utanför är tillagt. I spegeln det påstått kufiskt arabiska "Allah".

"Allah" skrivet med kufisk arabiska.

Larsson åt när hon läste "Allah" i det vävda mönstret?

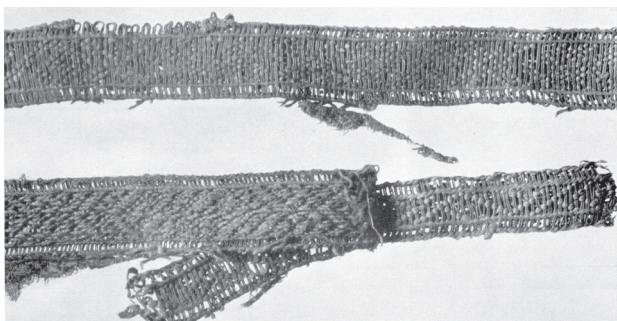
Det första och största problemet framgår av illustrationen i pressmeddelandet. Bandets mönster (rentecknat av Agnes Geijer[2]) är innanför de inlagda mörkare linjerna. Det som är utanför linjerna och markerat med pilar är Annika Larssons *godtyckliga* tillägg. Det är oklart om hon menar att tillägget har funnits i bandet förut (vilket textilkunniga med emphasis tillbakavisar, bandet är vävt så som det hittats) eller om det är ett tänkt tillägg, en sorts avancerad kod. Men sedan Larsson lagt till, spegelvände hon resultatet. I detta kompletterade spegelvända skick framträder ett mönster som påminner, varken mer eller mindre, om "Allah" skrivet med kufisk arabiska.

För att sammanfatta: Tolkningen av "Allah" i bandet är en fantasi. Det var en "rekonstruktion" utan grund i verk-

ligheten. Det framgår redan av bilden i pressmeddelandet, en bild som återgavs världen över.

Det kan vara på sin plats att återge ännu ett stycke i pressmeddelandet från Uppsala universitet:

Här används andra forskningsmetoder än gängse teoretiska, eftersom resultaten ska nå en bredare publik än bara akademiker. Utställningar bygger till stor del på visuell kommunikation, och då är återskapande processer, som till exempel av de textila banden, en metod.

Bandet som förekom i pressmeddelandet och visades upp av bland många andra BBC är ett annat band än det vars mönster analyserats. Här är det senare, ur Geijer (1938).

Den aktuella utställningen heter Viking Couture och ställs ut på Enköpings museum 30 september 2017–3 februari 2018. Den är ärlig med sin avslappnade kontrafaktiska inställning: "Vad händer när vikingatida dräkt möter textilkonst och modern couture?" Det låter oproblematiskt för en utställning utan andra anspråk än att locka folk som är intresserade av mode, textilkonst och/eller vikingatid.

Det låter som något helt annat än ett anrikt och etablerat universitet som rapporterar om en påstådd vetenskaplig upptäckt.

Allah-banden fick en mycket kort smekmånad med den internationella pressen. Snart höjdes kritiska röster. En som var tidigt ute var textilarkeologen Carolyn Priest-Dorman. Hon påpekar en "detalj" som är så uppenbar att man tänker på barnet i sagan om Kejsarens nya kläder: Mönstret blir bara arabiska om man utökar det.

Larsson's "discovery" is predicated on unfounded extensions of pattern, not on existing pattern.

Carolyn Priest-Dorman [3]

En annan och ännu tyngre tvivlare var Stephennie Mulder, professor i muslimsk konst på universitetet i Austin, Texas. Hon publicerade en redogörelse i form av sextio tweets; det är en ovanlig kanal för inlägg i akademiska debatter, men som alltid är det innehållet som räknas. Och vad innehållet beträffar smulade professor Mulder "Allah-bandet" i småbitar. (Hon lägger även ut texten på bloggen Hyperallergic [4].)

Dear Entire World: #Viking 'Allah' textile actually doesn't have Allah on it. Vikings had rich contacts w/Arab world. This textile? No.

Stephennie Mulder [5]

Här är ett utvalt renskrivet stycke som jag bedömt vara argumentationens höjdpunkt: Den påstådda kufiskan i just den formen förekom inte på 900-talet. Den är inte bara påhittad och spegelvänd utan även anakronistisk.

Som konsthistoriker och arkeolog inriktad på islam blev jag genast misstänksam beträffande den arabiska skriften. Det är verkligen så grundläggande att jag satt fem dagar och tänkte att Larsson inte kan ha gjort ett så fundamentalt och uppenbart misstag. Det är frågan om ett allvarligt dateringsproblem. Vikingatextilien från Birka är från 900-talet. Texten i Larssons teckning är 500 år senare.

Mulder sammanfattar dateringsproblemet i tweet 6-8

Det som nyss var en världsnyhet hade snabbt blivit en fet anka. Utöver de uppenbara problemen som nämnts ovan lyftes andra fram. Som att de flesta gravarna från vikingatiden är brandgravar där den döde kremerades, vilket inte förekommer inom islam.

Eller när Larsson hänvisade till att Koranen beskriver hur man i paradiset bär kläder av siden, vilket skulle förklara att man så ofta hittar siden i vikingatida gravar. Men även om sådana paradisdrycker nämns i Koranen (t.ex. sura 18:31) så var det paradisiska sidenet tänkt att levereras vid ankomsten. Inom islam förekommer inga gravgåvor alls, till skillnad från vikingatidens Skandinavien vars gravar kan vara nog så välförsedda.

Larssons tänkta muslimska nordbor verkar, kort sagt, att ha tillgodogjort sig religionen på ett mycket speciellt och fragmentariskt sätt. Lite som när man skulle ha vävt in Guds namn på ett oerhört tillkrånglat sätt. På den punkten försvarade sig Larsson med att hänvisa till samtida exempel från Egypten och Spanien, där man skulle ha haft som regel att återge texter i förvanskat, sönderbrutet och spegelvänt skick, liksom med medvetna fel inlagda. Exempelen ifråga har ännu inte visats upp.

Hittills verkar bara en (1) någorlunda namnkunnig ex-

pert inom ett relevant område ha ryckt ut till Larssons försvar. Jan Hjärpe, professor emeritus i islamologi vid Lunds universitet menar att ”det är ingen tvekan om att det här är ordet *allah* eller möjligen *lillah* som står på det här bandet”[6] – vilket dels ser ut som om det ändå finns en tvekan om vad där står, dels blir förtryckt när man vet att det som eventuellt står där är Larssons teckning.

Larsson försvarar sig som sämst när hon drar rasistkortet:

– Ja, förmodligen handlar det om att det är en stor invandring idag och att det här är en debatt som redan pågår i samhället. Och man identifierar sig med vikingar som typiskt nordiska och tänk då om det inte ligger vikingar i alla gravar? Det kan vara svårt att ta.

SVT Uppsala [7]

Utställningen syftar till ökad förståelse av komplexa historiska skeenden, samtidigt som den ska ha ”hög relevans för integration samt för att motverka främlingsfientliga strömningar”, för att citera Larssons ansökan hos Riksbankens Jubileumsfond[8]. Det förstnämnda syftet kan inte sägas ha uppfyllts. Det andra har det definitivt inte. För man kan aldrig motarbeta vanföreställningar med andra vanföreställningar. Utställningens mest bestående arv verkar vara att bli en pseudovetenskaplig klassiker: ett prima exempel på hur självbedrägeri och förvillelser kan spridas och tas på långt större allvar än det i efterhand går att motivera. 🖋️

Källor

1. Utställning: Vikingatida mönster kan vara kufiska tecken, pressmeddelande från Uppsala universitet 27 september 2017.
2. Agnes Geijer, *Birka III — Die Textilfunde aus den Gräbern* (Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien 1938).
3. Carolyn Priest-Dorman: Viking Age Tablet Weaving: Kufic or Not?, bloggen A String Geek's Stash, 12 oktober 2017 — stringgeek.blogspot.se/2017/10/viking-age-tablet-weaving-kufic-or-not.html.
4. Stephennie Mulder: The Rise and Fall of the Viking "Allah" Textile, bloggen Hyperallergic 27 oktober 2017 — hyperallergic.com/407746/refuting-viking-allah-textiles-meaning.
5. Stephennie Mulder på Twitter @stephenniem, den 16 oktober 2017.
6. Vetenskapsradion Historia, tisdag 24 oktober 2017.
7. Vikingaarkeologen slår tillbaka, SVT Uppsala 31 oktober 2017.
8. Annika Larsson: "Viking Couture; Publik arena för forskning, dialog och kommunikation", anslag publicerat av Riksbankens Jubileumsfond.

Bokmässan under belägring

Karin Noomi Karlsson rapporterar från ett evenemang med förvecklingar.

ÅRETS BOKMÄSSA blev i vissa stycken en utmaning för såväl utställare som besökare. Diverse bojkotter mot mässan på grund av Nya Tidens deltagande ledde till alternativa aktiviteter utanför mässområdet. Besökarantalet sjönk betänkligt, speciellt på lördagen då Nordiska Motståndsrörelsen (NMR) skulle genomföra sin planerade demonstration som var tänkt att starta i närheten av mässan.

När mässan slog igen portarna så hade man räknat in totalt 77 292 besökare, nästan 20 000 färre än 2016.

Huvudentrén fick delvis hållas stängd på grund av oro-ligheterna under lördagen när demonstranter och motde-monstranter stökade till det. Det var på det hela taget en något annorlunda situation än vad som brukar vara fallet i samband med den årliga höjdpunkten för alla bokälskare. När mässan slog igen portarna på söndagskvällen så hade man räknat in totalt 77292 besökare och det var alltså näs-tan 20000 färre än 2016.

Stöket till trots kunde VoF genomföra sitt program enligt planerna och nyheten för i år blev att Staffan Lückander, styrelseledamot i Göteborgs-VoF, filmade alla framträdanden i montern. De finns nu att beskåda på vår egen YouTube-kanal (<https://www.youtube.com/user/VoFTV>) för de som av olika orsaker inte hade möj-lighet att delta under mässtagarna. Tanken är att vi även framöver ska försöka filma så många av våra föredrag som möjligt för att kunna erbjuda våra medlemmar och andra intresserade att ta del av dem på nätet.

Det var ett glatt gäng VoF:are som samlades för att möta våra medlemmar och den nyfikna allmänheten un-der mässtagarna 28 september till 1 oktober. Det är ett understundom slitsamt jobb att långa t-shirts och böcker samtidigt som man debatterar vetenskap och källkritik med folk och det var en imponerande insats från de som hade anmält sig till montertjänstgöring. Nya möten led-de till nya idéer och eventuellt också en ny lokalförening i Linköping. Kicki Stridh kommer under november att köra en testballong för att se hur stort intresset är och en första skeptikerpub är redan i pipelinen.

Som traditionen bjuder hade Per Johan Råsmark och Anders Tryggvesson återkommande och mycket uppskat-

*Dan Katz föreläste om sin bok om KBT – Ödlan i huvudet.
Foto: Privat*

tade framträdanden med trolleri respektive framställning av homeopatiskt sömnpreparat. Monterprogrammet inleddes i övrigt med professor emeritus Lars Lönnroth som på torsdagen talade om sin nya bok om de vilda germanernas diktning och nazistiska hjältemyter. Lars passade på att slå hål på den seglivade myten att germanernas diktning skulle ha nazistisk anstrykning, det är snarare så att nazisterna har försökt göra diktningen till sin i efterhand.

Under fredagen framträdde Clas Svahn, journalist på DN, tillsammans med Karin Noomi Karlsson, ordförande

i VoF Göteborg. Samtalet handlade om källkritik, konspirationsteorier och UFO-forskning och om vad folk egentligen tror på. Detta följdes av ett samtal mellan författaren Lena Andersson och statsvetaren och forskaren Magnus Norell om samtidens syn på fakta, vetenskap och ideologi.

På lördagen skulle VoF ha gästats av Anette Nyman som skulle presentera sin nya bok men då Anette tyvärr blev hastigt sjuk ersattes hon av Dan Katz, legitimerad psykolog och ledamot i VoF:s riksstyrelse, som med bravur föreläste om sin bok om KBT - *Ödlan i huvudet*.

Paula Dahlberg från Vardagsrasismen höll ett uppskattat föredrag om identitetspolitik och de problem som följer på den. Sist ut blev Lennart Guldbbrandsson, författare och medarbetare på Wikimedia Sverige, som pratade om Wikipedia och källkritik.

Söndagen kröntes av Agnes Wold och Cecilia Chrapkowska som tillsammans med VoF:s riksordförande Peter Olausson samtalade om deras nya bok *Praktika för blivande föräldrar. Gravidfakta och barnkunskap på vetenskaplig grund*.

VoF fick också en ny hedersmedlem under mässdagarna. Ingen mindre än Stefan Sauk kom förbi och kikade på våra fina t-shirtar med "Jag är skeptisk" på framsidan. Och nog behöver doktor Dengroth ha en VoF-tisha!

SUMMERING

Så fort mässan hade stängt hjälptes kvarvarande gäng åt med att riva montern och packa in allt i bilarna. En liten eftersitts på Bishop's Arms på Avenyn hanns även med där vi gick igenom de fyra händelserika dagarna. Staffan hade redan hunnit ladda upp några färdigredigerade filmer från

Foto: Ragnar Lång

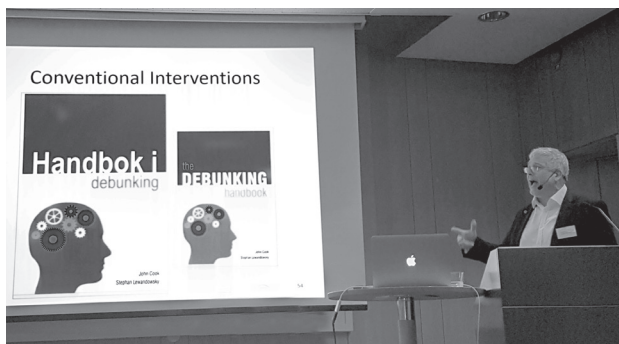
våra monterframträdanden och lite idéer inför nästa års mässa bollades med deltagarna.

Som vanligt ska alla medverkande ha ett stort tack för sina insatser. Bokmässan är VoF:s ojämförligt största kontaktyta mot allmänheten och vår medverkan i den årliga mässan är därför ovärderlig. Planeringen för 2018 års bokmässa rullar sakta igång. Nästa år har mässan tre olika teman: bild och illustration, grävande journalistik och antirasism. Vi ses i montern 27–30 september 2018! 📖

Kunskapsresistens

Peter Olausson rapporterar från ett internationellt symposium om kunskapsresistens.

KNOWLEDGE RESISTANCE and how to cure it” – under den rubriken samlades ett femtiotal personer från hela världen i Stockholm och Wenner-Gren-stiftelsens välkända byggnad. Där tillbringade vi fyra dagar och diskuterade kunskapsresistens, spridda myter, fake news och så vidare, och vad man kan göra åt eländet. Flera deltagare torde och borde vara välkända bland Folkvetts läsare: Eugenie C. Scott, antropolog och outtröttlig kritiker av kreationism och ”intelligent design”; Stephan Lewandowsky, psykolog och medförfattare till *The Debunking Handbook*; Christopher Chabris, psykolog och medskapare av ett välkänt och IgNobel-belönat experiment som på ett brutalt effektivt sätt visar hur lätt vi kan missa saker som är mitt framför näsan på oss; liksom Maria Gunther och Amina

Stephan Lewandowsky med hans Debunking Handbook. Den finns även på svenska, hämtas gratis på www.vof.se/resurser

Manzoor, journalister på DN:s vetenskapsredaktion och Årets folkbildare 2016.

Symposiet organiserades av Dan Larhammar, Arne Jar-
rick och Åsa Wikforss. Dan är välkänd i VoF, som f.d.
ordförande och ledamot i riksstyrelsen. Arne är professor
i historia, och Åsa är professor i filosofi och aktuell med
boken Alternativa fakta (Fri Tanke). Att symposiet hand-
lade om kunskapsresistens, snarare än om det mer spridda
begreppet faktaresistens, beror gissningsvis på Åsa, som
ivrigt argumenterar för det förra ordet. Eftersom det finns
långt mer fakta än någon av oss sitter inne med är vi alla
i någon mening faktaresistenta, medan kunskapsresistens
är att aktivt stöta ifrån sig ny kunskap, och i synnerhet
kunskap som står i strid med det man redan vet, eller tror
sig veta.

Symposiet mjukstartade på onsdagens kväll med en
middag högst upp i Wenner-Gren-skrapan. Redan innan

Om du inte redan försökt att räkna basketspelare, se Christopher Chabris och Daniel Simons experiment på Youtube, sök "selective attention test"

jag lyckats placera honom hade jag berättat för Stephan Lewandowsky om några woo-trender i Sverige just nu, som kolloidalt silver, cancerresor till Mexiko och falska minnen; jag lämnade honom försunken i artikeln om Quick-fallet på engelska Wikipedia.

Symposiet bjöd på ett packat program med en lång rad föredragningar. Flera av mina favoriter låg på torsdagens förmiddag, då temat var Knowledge resistance and widespread misconceptions in society.

Christopher Chabris utgick från neuromyster inom psykologi och hjärnforskning, av vilka flera är klassiska faktoider: som att vi bara använder 10 % av hjärnan, att hjärnan är uppdelad i en vänsterdel och en högerdel som fungerar fundamentalt olika, eller att minnesförlust fungerar som på film. Det intressantaste var det man funnit när man kartlagt ett antal neuromysters spridning i USA utifrån ålder, kön, utbildning etc. Ett återkommande drag var att utbildning, även i för myterna relevanta ämnen,

spelade märkvärdigt och deprimerande liten roll; för flera ämnen var skillnaderna i uppfattningar mellan folk i allmänhet, psykologistudenter och erfarna psykologer små eller obefintliga.

Chabris hör till de som förespråkar ”aktivt debunkande”, att uppmärksamma fel. Det är en fråga som delar forskarvärlden. Andra menar att fokuserande på felen leder till att de uppmärksammas mer vilket är kontraproduktivt. Enligt dem ska man fokusera på sanningarna, inte osanningarna.

Babu Gogineni rapporterade om aktuella vanföreställningar och tokigheter i Indien. Exempelen var såväl underhållande som förfärande. Idén att man skulle kunna skydda sig från förment skadlig wifi-strålning med urin från kor inbjöd till skämt om heliga kor och bullshit. Uppfattningen att forntidens indier höll sig med såväl flygplan som atombomber och rymdskepp är typiskt von Däniken/Ancient Aliens-material — men det är mindre roligt när ledande politiker i ett av världens största länder tar tokerierna på fullt allvar. Och vanföreställningen om spontan självantändning, en klassiker i sammanhanget som en gång var vida spridd i väst, cirkulerar i dagens Indien som bortförklaring av mord. Gogineni avslutade med att berätta om personer i Indien och Bangladesh som förföljs och mördas enbart för att de är ateister.

Många av oss är beredda att göra besynnerligare saker än att tro på syndafloden för att behålla tryggheten.

Gogineni menade, i likhet med föregående talare, att det är viktigt att avslöja och debunka felaktigheter så tydligt och synligt som möjligt. Däremot menade han, till skillnad från flera andra deltagare, att kunskapsresistens bäst motarbetas med utbildning. Något som kanske är ännu viktigare är den culture of questioning, ”kultur av ifrågasättande”, som han menar är alldeles för svag i Indien.

Eugenie C. Scott är antropolog och enveten kritiker av kreationism och ”intelligent design”, känd bland såväl skeptiker som kreationister. Hon gick igenom kreationismens historia, som är betydligt kortare än många tror, och hur den, ironiskt nog, utvecklats under omvärldens press. Den är inte, som många också tror, antivetenskaplig; den omfamnar vetenskap så länge vetenskapen säger rätt saker, och fyller ut resten med pseudovetenskap. När hon presenterade utbildade, examinerade och erkänt duktiga geologer och paleontologer som samtidigt är kreationister kändes det ännu svårare än innan att utnämna utbildning till undermedlet mot kunskapsresistens.

Scott beskrev kreationismen som ett kulturellt fenomen. Om du är troende av en viss sort så kanske din släkt och alla dina vänner är anhängare av, bland annat, kreationism. Om du är insatt i eller ens intresserad av hur dinosaurierna dog ut eller moderna hästar utvecklades är irrelevant. Poängen är att du bär ett klanmärke som visar vilken grupp du tillhör; din grupp, en grupp där du känner samhörighet och trygghet. Den tryggheten värdesätter vi människor mycket högt, och många av oss är beredda att göra långt besynnerligare saker än att exempelvis tro på syndafloden för att behålla den. Omvänt kan en förändrad

uppfattning om ett godtyckligt klanmärke få dig att ändra uppfattning om alltihop, som en kvinna som när hon förlorade sin bror också förlorade sin gudstro och därmed tro på kreationism.

Bland de tre nämnda dragningarna förekom åtminstone tre teman som skulle återkomma flera gånger under symposiets fyra dagar:

1. Människans (även din och min) förmåga att kunna acceptera och tro på de vansinnigaste saker.
2. Kunskapsresistens som ett kulturellt fenomen, där vad du tror är mindre intressant än vilka du delar (eller inte delar) tron med.
3. Oenighet om hur kunskapsresistens, vanföreställningar och myter ska åtgärdas.

Bland de övriga föredragen kan några höjdpunkter nämnas.

Sven-Ove Hansson, intensiv skeptiker och VoF:s förste ordförande, beskrev vetenskapsförnekelse som en form av pseudovetenskap. Han har tagit upp skillnader och likheter mellan ovetenskap, icke-vetenskap och pseudovetenskap otaliga gånger, inte minst i Folkvett.¹ Men även om man hört det förut är det alltid intressant att sitta i en publik som tar del av det för första gången.

Åsa Wikforss tog upp en lära som diskuterats flitigt såväl inom som utanför skeptiska kretsar: postmodernismen. Kan den ligga till grund för dagens kunskapsresistens, där den enes sanning är lika god som den andres? Postmodernism har visserligen aldrig varit särskilt stor inom filosofin, men den har inspirerat till den så kallade konstruktivismen? Enligt konstruktivismen finns kunskap

Du väljer den ena bilden. Sedan visas den andra upp och du får frågan "Varför valde du henne?" Personerna är för övrigt den ene artikelförfattarens fd flickvän respektive fru, och bilderna används naturligtvis med deras tillåtelse.

inte i sig självt och kan därför heller inte läras ut från lärare till elev, den är något som var och en av oss skapar, konstruerar, i interaktion med omvärlden. Konstruktivismen har fått, och har än idag, ett stort inflytande inom dagens pedagogik. Dess inbyggda skepticism mot faktisk kunskap har, menar Wikforss, påverkat elever och studenter till att söka kunskap på andra håll, och har haft en stor roll i framväxten av dagens kunskapsresistens.

Lars Hall & Petter Johansson kom från Lunds universitet och berättade om Choice blindness and attitude change, "valblindhet och attitydförändring". De utgick ifrån ett psykologiskt experiment som redan är en modern klassiker. Du får se två bilder, exempelvis på personer, och uppmanas att välja den ena, exempelvis den du finner mest attraktiv. Därefter visar provledaren upp bilden du valde och ber dig motivera valet — men med lite fingerfärdighet har han bytt ut den så att det är den andra bilden du ser. Förbluffande ofta märker folk inte att bilderna bytts ut, utan börjar motivera varför de valde den bild som de i

själva verket inte alls valde. På Lund University Cognitive Science har Hall och Johansson med kolleger utfört en mängd variationer på experimentet. De visar entydigt att våra val ofta (om än naturligtvis inte alltid) är allt annat än genomtänkta, våra fasta åsikter få.

Dan Kahan stod för en intensiv dragning som, om man sett den ensamt, hade låtit helt otrolig. Som det nu var bekräftade den vad flera andra varit inne på: vår förmåga att kunna acceptera och tro de vansinnigaste saker, även mot bättre vetande, och hur oerhört stark kunskaps-resistens kan vara.

	Bättre	Sämre
Patienter som använde den nya krämen	223	75
Patienter som inte använde den nya krämen	107	21

Kahan utgick ifrån en enkel tabell som beskrev en (tänkt) undersökning av en ny hudkräm mot utslag. Sådana behandlingar fungerar ofta men förvärrar ibland utslagen. Deltagarna fick svara på den enkla frågan: "Visar undersökningen att denna är kräm bättre eller sämre än ingen behandling alls?" — Man behöver inte ha mycket siffervana för att inse att andelen förbättrade är betydligt högre bland de som inte använder krämen, och att den därför inte är att rekommendera. Det var också den slutsats som de flesta drog, om än inte alla. Kahan fann att de som hade högre numeracy, behärskande av grundläggande

matematik,² oftare tolkade tabellen rätt. Inget konstigt så långt.

Sedan gjorde Kahan om försöket. Han använde samma tabell med samma värden men med lite annorlunda texter.

	Ökad brottslighet	Minskad brottslighet
Städer som förbjöd dolda handeldvapen	223	75
Städer som inte förbjöd dolda handeldvapen	107	21

Deltagarna fick svara på den enkla frågan: ”Visar undersökningen att förbud mot dolda handeldvapen är bättre eller sämre än att inte förbjuda dem?” I svaren fanns det en viss korrelation mellan numeracy och korrekt svar, men den var inte i närheten lika stark som korrelationen till politisk uppfattning. Enkelt uttryckt: Din åsikt om slutsatsen är mycket viktigare än din matematiska kompetens. Faktum är att högre matematisk kompetens ibland medförde fler felaktiga svar. Utbildning och kunskap kan spela märkvärdigt och deprimerande liten roll.

I den inledande presentationen nämnde Arne Jarrick att planerna på symposiet hade dragits igång innan Donald Trump valts till president. Man kan fråga sig vad de fyra dagarna hos Wenner-Grens hade fokuserat på om Hillary hade vunnit ... För som det nu var, kom en påfallande stor andel av föreläsningarna att handla om Trump,

hans anhängare och metoder, och de tokerier som är så märkvärdigt starka i det lägret.

Symposiets andra led, "how to cure it", är ingalunda slutgiltigt besvarad utan i högsta grad omdiskuterad. Det var därför inte så konstigt att den del av symposiet som gick ut på att presentera myter och vansinnigheter kändes mer gedigen än den som skulle ge oss metoderna för att komma runt kunskapsresistens.

Frågor och svar

FOLKVETT STÄLLDE två frågor till några av deltagarna: 1) När har du haft fel?³ 2) Vilken förekommande vanföreställning eller aspekt inom kunskapsresistens är viktigast att göra något åt?

Jason Reifler³

1. Gav ett svar i en pubquiz som han var övertygad om var rätt, men som var fel. Minns det fortfarande, femton år efteråt.
2. Tendensen att följa partilinjer även i icke politiska frågor som t.ex. kreationism.

Eugenie C. Scott

1. Hennes mor och mormor var båda entusiastiska anhängare av Christian Science. Hon fick lära sig mycket som hon senare insett var fullständigt fel.
2. Klimatförnekandet.

Stephan Lewandowsky

1. Han gjorde en undersökning av hur mycket formuleringen av en fråga påverkade svaret. Resultatet blev att formuleringen hade mycket stor påverkan, vilket var

vad han förväntade sig. Men när han gjorde om undersökningen blev resultatet långt mycket mindre.

2. Vaccinmotståndet.

Chris Chabris

1. Han trodde på uppmärksamhet som en ”spotlight”, att när du uppmärksammar något ökar din varseblivning om allt som händer inom den fläcken — vilket det experiment, som han var med om att utforma, motbevisade.
2. Vet verkligen inte. Många säger klimatförnekandet men det finns så många och stora frågor ...

Noter

1. Se till exempel Folkvett 2008-2: Vad är pseudovetenskap? Del 1
2. Den matematik som avses är verkligen grundläggande: De fyra räknesätten, procent, och lite till. En av föreläsarna, Ellen Peters, pratade enbart om numeracy och hur låg matematisk kompetens kan kopplas till sämre socioekonomisk status, sämre hälsa med mera.
3. Reifler höll en dragning om fake news. Det roligaste var när han berättade om en psykolog som påstod att han skulle starta en kurs Everything is fucked, vilket fick internationell uppmärksamhet — trots att kursen bara var ett skämtsamt experiment.

Om QED 2017 och den numera prisbelönta podcasten ESP

Karin Noomi Karlsson byter några ord med Pontus Bäckman om QED och att ESP blev en av vinnarna när *The Skeptic* delade ut sitt årliga pris för bästa skeptiska aktivism.

DEN 14 TILL 15 OKTOBER var det dags för årets upplaga av QED och som vanligt var det ett digert program som väntade skeptiker från hela världen. För de som hade anlänt tidigare till Manchester anordnades bland annat föredrag om hur man kan avslöja lögnare, något som definitivt borde intressera varje skeptiker av rang.

En strid ström av föredrag följde under helgen och alltifrån klassisk ormolja till vetenskapen bakom *Game of Thrones* avhandlades. Ingen fråga var för udda för att tas upp till behandling och det är glädjande att se att skepticismen dyker upp inom snart sagt alla fält numera. Med

ständiga larmrapporter om skolungdomars bristande kunskaper i källkritik utgör en konferens som QED en strimma av hopp inför framtiden.

Bortsett från alla föredrag delades även en utmärkelse ut för bästa skeptiska podcast och i år landade priset hos The European Skeptics Podcast bestående av András Gábor Pintér från Ungern, Jelena Levin från Lettland och Pontus Böckman från Sverige. Pontus Böckman är känd för Folkvettets läsare som ordförande i VoF Skåne och tillika vice ordförande i VoF Sverige. Karin Noomi Karlsson fick en kort pratstund med Pontus om podcasten och priset.

KNK: Hej Pontus! Vad var det för pris ni vann egentligen?

PB: Det var 2017 års Ockham Awards for Excellence in Skeptical Activism som delas ut av tidskriften The Skeptic. Vi vann i kategorin Podcast. Priserna ska gå till aktivism som har gjort ett avtryck speciellt på den brittiska skeptikerscenen. Vi riktar ju oss till hela Europa så vinsten tog oss lite på sängen, men vi är väldigt glada över det. Andra kategorier är bästa blog och bästa kampanj, plus ett

hederspris. Från och med i år delar de också ut ett årligt skampris, lite som VoFs "Årets förvillare". Det heter The Rusty Razor och i år gick det till GOOP, ett livsstilsföretag som ägs av Gwyneth Paltrow.

KNK: Hur länge har ni funnits? Podcasten alltså.

PB: Nästan precis två år nu. Vi har just gjort vårt hundra avsnitt.

KNK: För de av våra läsare som ännu inte har hittat er podcast, kan du berätta lite om vad det är ni gör?

PB: Det är lite allt möjligt. Vi har olika stående inslag som exempelvis This Week in Skepticism, Skeptical News och intervjuer med olika intressanta personer. Perspektivet är europeiskt och vi försöker få till en så bra spridning som möjligt, så att många olika länder finns representerade.

KNK: Vilka är det som besöker QED?

PB: Oj. Alla möjliga människor med det gemensamma att de är skeptiker. Vetenskap och Folkbildning har många "systerorganisationer" runt om i Europa och världen. Jag brukar själv försöka åka varje år och det känns ännu viktigare nu att delta i dessa konferenser sen jag och min kollega András blev invalda i ESCO – European Council of Skeptics.

KNK: Aha. Vad kul. Det kanske är läge att besöka QED i Manchester nästa år då. Tack för att du tog dig tid och grattis till Ockham Awards!

PB: Tack! 🐘

Läs mer:

<http://theesp.eu/home>

<http://www.ECSO.org>

<https://www.skeptic.org.uk/>

Vetenskaplighet lekande lätt

Emma Frans är forskare på KI inom medicinsk epidemiologi, men också verksam som vetenskapsjournalist (främst i Svenska Dagbladet). Hon är mycket aktiv på sociala medier där hon både förklarar och försvarar vetenskapen. Dessutom är hon en tydlig och engagerad motståndare mot alla former av kvinnoförakt, rasism och diskriminering.

Utgångspunkten för hennes bok är att vi lever i ett medielandskap där det blir allt viktigare att kunna skilja mellan agnarna och vetet i informationsflödet. Numera, menar hon, är det den förste april årets alla dagar – eller åtminstone måste vi som mediekonsumenter bete oss som om så vore fallet. Boken är avsedd som en överlevnadsguide för alla som vill undvika att bli lurade av planterade lögner, feltolkade undersökningar och andra falska nyheter. Med en sällsynt kombination av systematik och ett lättsamt skrivsätt går hon igenom vad man behöver veta

för att inte gå vilse i informationsflödet. Hon berättar om olika tankefällor (kognitiva fällor) som t ex bekräftelsebias och den så kallade Dunning-Kruger-effekten. Den sistnämnda består i att man riskerar att kraftigt överskatta sin egen kompetens just inom de områden där man har mycket låg kompetens. Det kan förklaras med att man inom dessa områden inte ens vet att det finns mer att kunna än det lilla man vet. (Detta är nog ett tankefel som det är särskilt svårt att upptäcka hos sig själv.)

Största delen av boken handlar om olika slags felkällor i vetenskapliga undersökningar. Resonemangen bärs upp av tydliga exempel på bristfälliga undersökningar och okritiska tolkningar. Hon pekar särskilt ut sex ”skräckexempel” som är så väl valda att jag gärna vill återge dem:

1. Medierapporter om att man kan gå ned i vikt genom att äta choklad. Budskapet var så tilltalande att många etablerade medier föll för frestelsen att återge budskapet, som i själva verket var helt grundlöst.

2. Andrew Wakefields förfalskade ”forskningsresultat” om vaccinet mot mässling, påssjuka och röda hund. Han hade inga data som tydde på samband mellan autism och vaccinering, utan allt var påhittat. Ett rent bedrägeri har förlett hundratusentals föräldrar att utsätta sina barn för helt onödiga risker.

3. Påståenden om att AIDS inte förorsakas av HIV fick politiskt stöd i Sydafrika, vilket förhindrade användningen

LARMRAPPORTEN.

ATT SKILJA VETENSKAP FRÅN TRAMS

**Emma Frans
Volante 2017**

av effektiva mediciner mot AIDS. Detta har kostat över 300 000 människor livet.

4. Ett program i Sverige Radio år 2015 spred ogrundat tvivel om det livräddande vaccinet mot livmoderhalscancer.

Normal journalistisk faktakontroll hade kunna förhindra detta pinsamma fiasko som för övrigt har fällt av Granskningsnämnden.

5. Vipeholmsstudien var en svensk undersökning som genomfördes för cirka sextio år sedan. Studien gick så till att man medvetet framkallade karies hos utvecklings-

störda genom att ständigt servera dem en särskild typ av kola som skulle maximera sockerbelastningen i munhålan. Undersökningen gav visserligen korrekt information om hur karies uppkommer, men ur etisk synvinkel var den ett helt oacceptabelt övergrepp mot försvarslösa människor.

6. Felaktiga jämförelser av våldtäktsstatistik, där man inte tar hänsyn till de stora skillnaderna mellan olika länder i anmälningfrekvens och statistikföring. Det finns länder där kvinnor som anmäler en våldtäkt själva blir lagförda för sedlighetsbrott, medan gärningsmännen går fria. Sådana länder har naturligtvis mycket färre våldtäkter

i sin statistik än länder där brottsoffret har större chans att bli trodd.

De flesta av bokens exempel handlar om hälsa. Detta är alldeles utmärkt, både på grund av författarens forskningskompetens och eftersom det förekommer så många vanföreställningar om just hälsa. En del mer lättsamma exempel har också fått plats. Det är t ex en vanlig föreställning att hälften av den kroppsvärme man förlorar då man vistas utomhus i kallt väder försvinner via huvudet. Hur många barn har inte blivit tillhållna att mössan är det viktigaste plagget vintertid?

Men detta påstående bygger på experiment med människor som var barhuvade men i övrigt kraftigt påpalsade. Om ingen del av kroppen är täckt med kläder sker bara cirka 10 % av värmeförlusten genom huvudet. Mössan är alltså (bara) ungefär lika viktig som de andra kläderna för att hålla sig varm.

En av bokens stora förtjänster är att det kritiska ögat riktar sig även mot den etablerade forskningen. Jag uppfattar det följande som en nyckelmening:

”Att lita på experter som förhåller sig till informationen på ett vetenskapligt sätt betyder inte att du ska ha blind tro på allt ’vetenskapsetablissemang’ säger.”

Boken ger en provkarta på mekanismer som kan leda till felaktiga slutsatser även inom den etablerade vetenskapen. Här finns välkända exempel som tobaksindustrins försök att motbevisa tobakens skadeverkningar och oljeindustrins satsning på (ytligt sett) forskningsliknande verksamhet som påstås motbevisa klimatvetenskapen. Dessutom tar Emma Frans upp andra exempel som inte har uppmärksamrats lika mycket. Hon påtalar hur socke-

rindustrin försöker att med köpt forskning bevisa att deras produkter inte bidrar till hälsoproblem. Det har visat sig att de studier där man inte finner något samband mellan sötade drycker och försämrad hälsa regelmässigt är sponsrade av livsmedelsindustrin. Men som Emma Frans påtar har den akademiska världen också alldeles egna drivkrafter som kan leda till dålig vetenskap. Hon refererar till en studie som visar att överdrifter i medias rapportering om hälsorelaterad forskning ofta har sitt ursprung i överdrifter i de pressmeddelanden som universiteten själva skickar ut om forskningen.

Trots den lättsamma stilen ger boken – nästan i förbifarten – korrekta och tydliga förklaringar av en lång rad viktiga begrepp som man behöver känna till för att förstå vetenskapliga undersökningar och kunna resonera om deras styrkor och svagheter. Exempel på begrepp som passerar revy är evidens, experiment, kohortstudier, fall-kontrollstudier, randomisering, blindning, samt absolut och relativ risk. Särskilt trevligt är det att se en både lättbegriplig och korrekt förklaring av begreppet statistisk signifikans, som mycket ofta blir felaktigt förklarat i populära framställningar. (Den statistiska signifikansen är, alldeles som hon säger, sannolikheten för att ett resultat som det observerade skulle uppstå av slumpen om det inte funnes någon skillnad mellan de undersökta grupperna.)

Jag har svårt att tänka mig en bättre bok att sätta i händerna på någon som vill skaffa sig grundkunskaper om vetenskapliga undersökningar och hur de ska bedömas.

Sven Ove Hansson

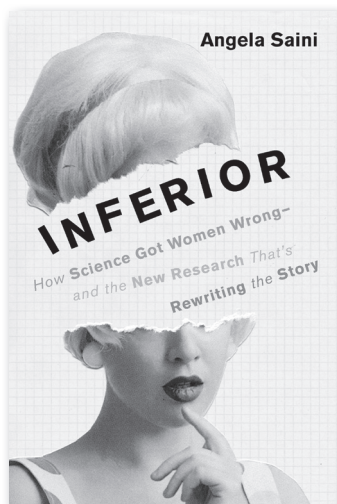
Inferior – om historisk och modern forskning om könsskillnader

När Angela Sainis bok *Inferior* hamnade i mina händer – veckor efter Google Manifesto-skandalen – så log jag. Jag log lättat, jag log av igenkänning och jag utbrast nästan i ett ”Äntligen!”.

Läsningen av den gjorde mig inte besviken. Saini har samlat ihop och presenterat modern och historisk forskning i frågan om könsskillnader på ett lättläst och pedagogiskt sätt. Genom att presentera ny forskning i sin historiska kontext så lyckas hon exponera myten om den rationella och objektiva vetenskapen. Hon pekar ogenerat ut hur forskning inte

INFERIOR
HOW SCIENCE GOT WOMEN
WRONG – AND THE NEW
RESEARCH THAT’S REWRI-
TING THE STORY
Angela Saini
Beacon Press 2017

uppstår i ett vakuum, utan i en kulturell kontext. Av människor som påverkas av stereotyper och fördomar – ett faktum inte ofta erkänt i naturvetenskapen – och speciellt när det forskning på könsskillnader. Undersökningen sträcker sig från Darwins brevväxling och idéer om att kvinnor är evolutionärt lägre stående till magnetkamerastudier. I åtta kapitel utforskas i tur och ordning:

- 1) Kvinnans underlägsenhet
- 2) Kvinnor blir sjukare men män dör snabbare
- 3) En skillnad vid födseln
- 4) De saknade fem ungen av kvinnlig hjärna
- 5) Kvinnors arbete
- 6) Sparsmakade, inte kyska
- 7) Varför män dominerar
- 8) De gamla kvinnorna som vägrade dö

Det finns många böcker som fokuserar djupare på vissa av de frågor som tas upp i boken (ex. neurovetenskaplig forskning), men den här boken fyller ett vakuum genom att den ger en översikt över de mest centrala frågorna inom könsskillnader i vetenskapen. Vad är till exempel stereotyper och fördomar. Vad är verkliga skillnader och

vad är sannolikt mindre objektiv forskning? Och det är viktigt, för bara om vi erkänner bristerna och svagheter i vetenskapen som praktiskt verk, och inte i dess ideala form, så kan vi till slut minska påverkan av förlegade idéer och rättvist granska vår omvärld. Det gagnar oss alla som individer, oavsett kön, och det gagnar samhället och vetenskapen.

Som Angela Saini själv säger:

"You may think these struggles have nothing to do with the lofty world of science. Academics often balk at the thought of mixing their work with politics. But when it comes to women, there's no avoiding it. Without taking into account how deeply unfair science has been to women in the past (and in some quarters, still is), it's im-

possible to be fairer in the future. And this is important for all of us. Because what science tells us about women profoundly shapes how society thinks about the sexes. The battle for minds in the fight for equality has to include the biological facts.”

“As I’ve learned, science is far from perfect. That’s not the fault of the method but of us. We imperfect creatures crash its home and dirty its carpets with our feet. We throw our weight around when we should instead be its respectful guests. With us in charge, science can only be a self-correcting journey toward the truth. As such, none of the research I’ve written about represents the end of the story. Theories are only theories, waiting for more evidence.”

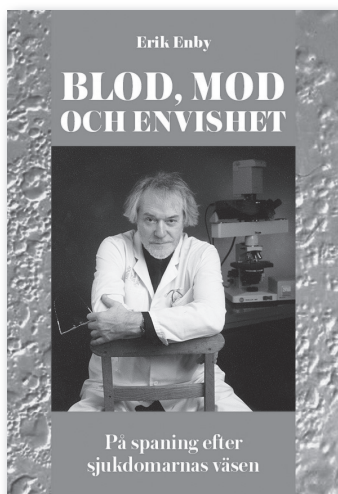
Angela Sainis bok *Inferior: How Science Got Women Wrong – and the New Research That’s Rewriting the Story* kom ut i juni 2017 och väntas lanseras i svensk översättning under 2018 av förlaget Fri Tanke.

Eva Daskalaki

Erik Enbys eviga evidensbrist

Xzenu Cronström Beskow har varit och lyssnat på föredrag om att cancer egentligen är en svamp

INOM CANCERFORSKNINGEN har ingenting hänt sedan mitten av nittioalet. Tiden har stått stilla. Detta måhända något nedslående budskap är det första som möter mig efter att min far och jag har stigit in i den lokal där den före detta läkaren Erik Enby, i dessa sammanhang kallad Doktor Enby, ska föreläsa. Lokalen är liten men hemtrevlig. Den tillhör en frikyrklig församling som just denna kväll har lånat ut den för en föreläsning om alternativmedicin. Stämningen är god, de församlade väntar glatt på att få höra Doktor Enbys budskap. Vid ingången sitter en kvinna och samlar in inträdesavgift från alla åhörarna. En hundralapp per person. För de pengarna får vi inte enbart föredrag och fika, utan även ett nummer av tidskriften "Tidskrift för Homeopati" vilken ges ut av Svenska föreningen för vetenskaplig ho-

Före detta läkaren Erik Enby, i dessa sammanhang kallad Doktor Enby.

meopati. Det nummer som delas ut är nummer 1/2017, årgång 96. Huvudrubriken på omslaget till just detta nummer lyder "VoF och skeptikerrörelsen – från vaggan till graven".

Längre in i lokalen återfinns två bord med olika nummer av tidskriften "2000-talets Vetenskap", vilken har underrubriken "Tidningen som talar...

när andra tiger". Kvinnan som har hand om dessa bord förklarar hur hon har delat upp tidningarna: på det ena bordet ligger de nummer som Doktor Enby själv medverkar i, och på det andra bordet ligger nummer som han inte har medverkat i. Det är när hon berättar om deras mängdrabatt som hon även passar på att upplysa mig om att i mainstreamsamhällets cancerforskning så har ingenting hänt sedan mitten av nittioalet. Vad var det då för katastrof som gjorde att cancerforskningen plötsligt slutade utvecklas? Jag väljer att inte fråga henne. Istället tänker jag att vi nog kommer att få svar på det mysteriet under föreläsningens gång. Tidningarna kostar 25:- per styck, men köper man fem nummer så får man dem för 100:-. Trots

denna generösa mängdrabatt väljer jag att bara köpa tre exemplar. Dessa tre stickprov väljer jag utifrån vilka artiklar de gör reklam för på omslaget. En (3/2016) utlovar ett reportage från världspremiären om Dr Enby och även en närmare titt på Macchiarini-affären. En annan (2/2010) förklarar att psykisk ohälsa bör ses "som en brist på mikronutrientier" och har även en artikel om "mobilstrålning och ohälsa". Den tredje (4/2017) nämner inte några specifika artiklar utan lyfter istället fram att hela tidningen har "fokus på ekonomisk kris, hälsa, klimat och yttrandefrihet".

Lyckligtvis var vi där i god tid. När det var dags för föredraget att börja var den lilla lokalen helt fullsatt.

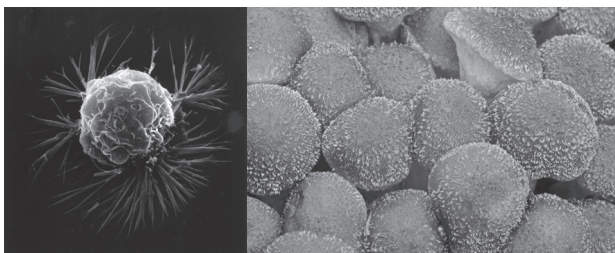
En man i övre medelåldern började med att kortfattat hylla ett par olika personer som på olika sätt gjort insatser i kampen för homeopati och annan alternativmedicin. Sedan lämnade han över mikrofonen till Doktor Enby, som genast började berätta om hur det ligger till. Under en dryg timme föreläste han intensivt, medan de församlade lyssnade andäktigt. Under föredragets gång fick vi veta att cancer inte alls är vad mainstreamsamhällets vetenskap påstår, utan istället är en infektion – vanligtvis en svampinfektion. Dessa in-

fektioner botas bäst med vitaminer och mineraler. Trots att Enby hade använt denna metod, som ju är den rätta, så hade myndigheterna gaddat ihop sig mot honom och orättfärdigt berövat honom hans läkarlegitimation. Det var detta som utgjorde den katastrof som i mitten av nitti-otalet ledde till att all utveckling inom cancerforskningen upphörde – att etablissemangets illvilligt stoppade doktor Enbys banbrytande forskning om att cancer är en svamp.

Varför ville då etablissemangets inte ta del av de nya banbrytande rön som Enby presenterade? Jo, förklarade Enby, enligt det paradigm som gäller inom forskarvärlden så är cancer inte en svamp. Innebär då detta att mainstreamsamhällets forskare är troende? Att de fanatiskt och faktaresistent vägrar att analysera data som tyder på att deras trosföreställningar är felaktiga? Är det så att tro är något som står i vägen för seriös vetenskap? Nej, inte enligt Enbys resonemang. Tvärtom betonade Enby flera gånger att det är viktigt att tro. Att hans egen djupa tro är det som driver honom och som hela tiden har drivit honom. Att etablissemangets vägrat dela hans tro förklarade han i stället med att de saknar tro. Så som han framställde deras kamp för att cancer ska ses som något annat än en svamp så handlade den helt enkelt dels om att de inte vågar gå emot strömmen, och dels om att de i själva verket är totalt ointresserade av att bedriva någon forskning.

Hur Enby kommit fram till att cancer egentligen är en svamp fick vi under just detta föredrag inte veta så mycket om. Detta visste de flesta av de församlade nämligen redan. Ett par minuter in i föredraget frågade doktor Enby hur många som har sett filmen "Läkaren som vägrade ge upp". Det stora flertalet räckte upp handen. Själv var jag

Bröstcancer cell

Svamp

en av de som valde att inte räcka upp handen, trots att jag egentligen också hade sett filmen. Det perspektiv som filmen hade lagt på Enbys forskning fungerade ganska bra som en spännande berättelse om en bitter kamp mellan en ensam sanningssägare och ett korrupt etablissemang. Som vetenskaplig redogörelse hade filmen dock inget att erbjuda. Den beskrev helt enkelt hur Enby hade kommit till plötslig insikt när han tittade på lite blod i ett mikroskop. Detta utan någon som helst tillstymmelse till att ha någon sample size större än två. Inte heller hade han hade låtit blodanalyser göras av personer som inte redan vet vilka blodprov som kommer från cancerpatienter och vilka som kommer från friska personer. Istället för att göra hypotesprövning och nyanserad analys av för- och motargument, eller att hänvisa till någon studie där detta har gjorts, så bjöd filmen istället på en enkel berättelse om kampen mellan gott och ont.

Filmen gjorde också stort nummer av att fördöma föreningen Vetenskap och Folkbildning i allmänhet och Dan Larhammar personligen i synnerhet. Detta utifrån en ganska märklig vinkel - filmen betonade särskilt att VoF

inte kan bevisa att Enbys anhängare anser att det är judarna som ligger bakom VoF. När jag såg denna film så gjorde jag det i sällskap med några andra VoF-medlemmar, däribland Peter Olausson och Karin Noomi Karlsson. Efter filmens slut stod vi utanför biografen och delade ut flygblad om kritiskt tänkande. Då kom två aktivister från Nordiska Motståndsrörelsen och tyckte synd om mig för att jag inte förstått att det är judarna eller New World Order som ligger bakom VoF. Deras sympati för mig var säkert helt genuin, precis som deras övertygelse om att filmens berättelse utgör Sanningen med stort "S". I samma veva tog dock några av deras meningsfränder bilder på oss, bilder som senare kom att figurera i ett upprört blogginlägg om hur ondskefulla vi var och om att riktiga vikingar skulle ha avrättat oss istället för att prata med oss.

Apropå filmens budskap och anhängare så kan det nu vara på sin plats att även ta en snabb titt på de fyra tidskrifter som jag plockade på mig innan föredraget började. I dessa får läsaren bland annat läsa om hur VoF och tidskriften Expo dels utgör ett hot mot yttrandefriheten och dels har starka band till Røkkekoncernen och till läkemedelsindustrin respektive till Bonnierkoncernen och till "den nya världsordningen". Läsaren får även veta att de flesta länder i själva verket styrs av hemliga sällskap, och att just Sverige i förhållande till befolkningens mängd har fler medlemmar i hemliga sällskap än vad något annat land har. Vidare påstås det att läkemedelsindustrin bara är bedrägeri och att vaccinationer är det största övergreppet i mänsklighetens historia, i motsats till kolloidalt silver som hävdas vara jättebra för hälsan. Samtliga dessa påståenden presenteras som självklara och oomtvistliga sanningar. Be-

rättelsen som sådan flyter samman dels med berättarens självklara auktoritet och dels med läsarens förmodade identitet. Eftersom övertygelse är det som räknas så behövs inga belägg för de påståenden som görs, inte heller behöver man referera till vederhäftiga studier.

Under själva föredraget var det fullständigt otänkbart att ställa några kritiska frågor. För det första rådde en andaktig stämning i lokalen. De församlade var helt uppenbart här för att lyssna, för att lära sig, och för att få sin världsbild bekräftad. Varje ifrågasättande hade varit som att svära i kyrkan. För det andra hade de församlade en uppenbart stark känsla av samhörighet och gemenskap. Det var de redan invigda mot omvärlden. Å ena sidan den lilla goda skaran som haft kraften och modet att förstå hur det ligger till, å andra sidan den missledda eller onda grå massan där ute som låtit sig luras. Att ifrågasätta skulle vara att äventyra sin egen position som en del av gemenskapen, och därmed riskera att istället bli sedd som dess fiende. För det tredje gjorde Enby inte några empiriska påståenden som det fanns något att invända i sak emot. Han berättade att hans mikroskop hade kostat mycket pengar, och det stämmer säkert att mikroskopet hade kostat mycket pengar. Han visade även vackra färgbilder på hur det kunde se ut i mikroskopet, och jag har ingen anledning att betvivla att dessa bilder var verkliga. I slutändan handlade det inte om en analys att kritisera eller

Under själva föredraget var det fullständigt otänkbart att ställa några kritiska frågor.

att väga argument för och emot, utan helt enkelt om en trosföreställning att antingen dela eller förkasta.

Föredraget skulle hålla på till klockan åtta. Cirka tjugio i åtta tar Enby paus. Medan åhörarna dra sig ut mot köket där arrangörerna bjuder på fika samlas en klunga runt Enby. Där och då hör jag Enby säga det i mina ögon mest intressanta på hela kvällen, ett uttalande som i hög utsträckning sammanfattar alternativmedicinsektorn som sådan: "Man kan inte bota, det är bara Gud som botar. Men man kan hjälpa."

När klockan slår åtta och föredraget ska ta slut så väljer min far och jag att lämna lokalen. Fikan pågår fortfarande, och vi har fått indikation på att de församlade förmodligen kommer att fortsätta ett par timmar till. Men för vår del får det räcka. Istället sätter vi oss ner en stund på ett café och pratar om Enbys starka tro och om hans desto svagare vetenskaplighet. På vägen hem cyklar jag sedan förbi krogen Haket. Där träffar jag en gammal bekant, en transaktivist som även har varit med i VoF-sammanhang ibland. När jag berättar för henne om föredraget så berättar hon att hon själv har överlevt cancer, och är mycket nöjd med hur cancerforskningen har utvecklats sedan mitten av 90-talet. Som hon förstår den utveckling som har skett under de två decennier som passerat sedan dess så har andelen cancerpatienter som överlevt ökat med cirka en procentenhet om året. Ett par dagar senare startar jag en diskussionstråd om detta i VoF:s facebookgrupp.¹ Denna tråd kom snabbt att fyllas på med synpunkter uppbackade av fakta, med länkar till seriösa studier. Kontentan blev att väldigt mycket har hänt de senaste 40 åren. Överlevnadsfrekvensen har ökat med mellan 25 och 50 procentenheter.

"Man kan inte bota, det är bara Gud som botar. Men man kan hjälpa."

Samtidigt kan överlevnadsfrekvens vara svårt att avgöra, eftersom många cancerpatienter nu överlever så länge att det kan vara svårt att avgöra om det är själva canceren eller själva åldrandet som i slutändan orsakar deras död.

Erik Enbys övertygelse om att cancer är en svamp må ha stått stilla sedan nittioalet, det kan mycket väl stämma att ingen egentlig utveckling har skett i hans församling sedan dess. Men ute i samhället, där forskarna inte ser sina faktapåståenden som en fråga om tro utan istället gör sitt bästa för att ständigt utvärdera och omvärdera dem, där har det hänt massor och fortsätter att hända massor hela tiden. ✍

1. Länk till Facebook-diskussionen: bit.ly/2zCKXpU

Alkemisk satir eller religiösa föreställningar?

Karin Noomi Karlsson har tagit en titt på målningen "Concert in the Egg".

ATT FOLKVVETTS LÄSARE är snabba på att höra av sig med ris och ros så snart ett nytt nummer har landat i brevlådan, det vet vi sen tidigare. Otaliga är de kommentarer som kommer in via e-post och vi läser alla mail med stor nyfikenhet. Genom våra läsare får vi uppslag till kommande artiklar och aktiviteter, beroende på vad som efterfrågas. Kommentarererna fungerar också som en värdemätare på om läsarna gillar vår tidskrift och vad som engagerar våra läsare mest. Däremot var det en ny upplevelse att så många av varandra oberoende läsare hörde av sig om ett omslag på Folkvett, nämligen omslaget till förra numret.

Vad var det då som fångade läsarnas uppmärksamhet? På omslaget fanns en tavla föreställande tio allvarliga per-

soner som tillsammans sjunger och spelar efter ett notblad i en bok. Kanske inte så anmärkningsvärt i sig, om det inte vore för att de står i ett gigantiskt ägg. Runt omkring dem finns en massa märkliga saker som inte riktigt verkar höra dit: en uggla, en apa, en stork, en sköldpadda och en grupp minimänniskor. Listan kan göras lång. Målningen kallas "Concert in the Egg" och ska vara en kopia av ett försvunnet original av den nederländske målaren Hieronymous Bosch och den hänger idag i staden Lille i Palais des Beaux-Arts.

Måleriet under 1500-talet innehöll ofta dolda budskap och symboler som för en modern betraktare inte alltid är helt uppenbara. Just den här målningen har tilldragit sig en hel del intresse genom åren och många av dess detaljer

har studerats noga av konsthistoriker som menar att det kan röra sig om en alkemisk satir. Ägget i sig är en vanligt förekommande symbol inom alkemin. Andra menar att det rör sig om religiösa symboler, bland annat för att en av personerna i sällskapet är en munk. Att med säkerhet bestämma exakt vad det är vi betraktar kan vara svårt eftersom vi inte har någon historik kring målningen eller dess tillkomst eller upphovsman. Vi kan dock med säkerhet konstatera att den tidigare attributionen till Bosch inte kan stämma även om den stilmässigt liknar många av konstnärens kända verk. Noterna som männen sjunger och spelar efter är nämligen ett existerande musikstycke från 1549 av den nederländske kompositören Thomas Crecquillon vilket bekräftar att målningen inte kan ha gjorts av Bosch eftersom han avled 1516.

Det är i alla fall glädjande att en flera hundra år gammal målning på omslaget till vår tidskrift kunde engagera så många av våra läsare. Fortsätt gärna att höra av er till oss på redaktionen. Vårt jobb med Folkvett är att beröra läsarna och er respons är vårt kvitto på att vi har lyckats.

Läs mer

<http://varldenshistoria.se/kultur/konst/hemliga-budskap-dolda-i-historiska-masterverk>

<http://www.hieronymusbosch.net/concert-in-the-egg/>

H.J. Sheppard "Egg symbolism in alchemy", *Ambix*, volym 6, nummer 3, 1958

Erbjudande till alla medlemmar i Vetenskap och Folkbildning!

Nu kan du som är medlem i Vetenskap och Folkbildning och dina nära och kära handla ett urval av böcker till bra priser hos Fri Tanke förlag. Gå till <http://fritanke.se/friends/vetenskap/> för att ta del av utbudet. Rabatten är 20% och gäller förutom utvalda titlar även magasinet Sans.

fri tanke

FOLKVETT • VETENSKAP • SAMHÄLLE • KULTUR

NOTISER

Ny preses för Kungliga Vetenskapsakademien

PROFESSOR Dan Larhammar är sedan den 13 december Kungliga Vetenskapsakademiens nya preses och därmed dess ordförande och främste företrädare. Dan Larhammar har under många år varit en av VoFs mest namnkunniga personer och 1998–2004 var han föreningens ordförande. I sin nya roll inom KVA kommer Dan att fortsätta arbetet med att göra det vetenskapliga budskapet mer synligt i samhället enligt KVA:s pressmeddelande. Folkvetts redaktion ber att få gratulera Dan Larhammar till utnämningen och önskar honom lycka till i den nya rollen.

Länk till pressmeddelandet:
<http://www.kva.se/sv/press-room/pressmeddelanden/ve->

tenskapsakademiens-nya-preses-brinner-for-folkbildning

KNK

Om faktaresistens på finska YLE

DEN 23 november 2017 sände YLE ett program i serien OBS debatt med titeln "Varför litar vi inte på vetenskapen?". Professor Dan Larhammar från VoFs riksstyrelse var inbjuden att delta i debatten kring faktaresistens och användningen

av kolloidalt silver. Det blev en lugn och saklig debatt som visade fram fakta kring riskerna med att konsumera kolloidalt silver och som tog upp orsakerna till varför vissa människor till synes verkar

NOTISER

vara helt oemottagliga när det gäller forskningsresultat. Programmet är tillgängligt via webben på <https://arenan.yle.fi/1-4080657> och rekommenderas varmt.

KNK

Prisade journalister

STORA JOURNALISTPRISET 2017 har nyligen delats ut.

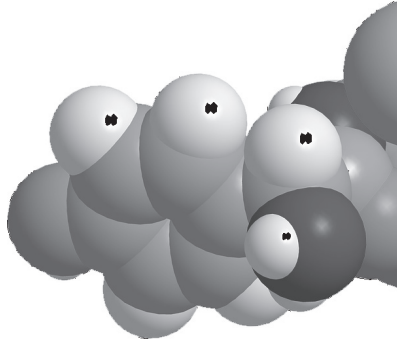
Emma Frans. Bild: Bengt Oberger

Vinnare i kategorin Årets röst blev Emma Frans, doktor i epidemiologi och skribent i Svenska Dagbladet som har rönt mycket uppmärksamhet det senaste året för sin kamp mot faktaresistens. Andra pristagare blev Magda Gad, krigskorrespondent från

Expressen som blev Årets förnyare, Dan Josefsson, Anna Nordbeck, Johannes Hallbom och Jakob Larsson på SVT:s Dokument inifrån som tog hem priset för Årets avslöjande, Åsa Erlandsson som blev Årets berättare och Tom Alandh, dokumentärfmakare fick Årets hederspris. Stora journalistpriset delas ut av Bonnier AB och instiftades 1966. Prissumman är för när-

Nya antibiotika

Med anledning av Världshälsoorganisationens varning för att det utvecklas för få nya antibiotika mot de farligaste bakterietyperna planerar Folkhälsomyndigheten att kartlägga vilka åtgärder som behövs. Regeringen säger sig vara villig att skjuta till pengar till läkemedelsindustrin för att

NOTISER

skynda på utvecklingen av nya antibiotikapreparat.

Källa: <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6801479>

KNK

Mikroorganismer i rännstenen

LÄNGS PARIS trottoarer och avloppsrännor verkar det uppstått ett eget ekosystem av mikroskopiska djur.

Grönt och brunt bubblande vatten i rännstenen på Paris gator. Denna syn fick franska forskare att misstänka att det pågick en fotosyntes.

Nu visar forskarna i en

ny studie att det myllrar av mikroskopiskt liv längs Paris trottoarer och avloppsrännor. Mikroalger, amöbor och mollusker verkar ha skapat ett eget ekosystem här.

Kanske kan dessa mikroorganismer hjälpa till att rena regnvatten och bryta ned skräp som smutsats ned av avgaser och motorolja?

Exakt vad mikroorganismerna gör är fortfarande oklart, så det behövs mer forskning för att förstå hur de samspelar med stadens invånare och hur specifika de är för just Paris, menar forskarna.

Referens: Aquatic urban ecology at the scale of a capi-

NOTISER

tal: community structure and interactions in street gutters. Publicerad i The ISME Journal 13 oktober 2017.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/29027996>

<https://www.expressen.se/nyheter/professorn-aldres-liv-varderas-lagre/>

KNK

med sin kombinerade husbil och raketstartare som lade av mitt på motorvägen. Hughes har dock inte lagt planerna på hyllan för gott utan kommer att göra ett nytt försök inom kort och uppmanar alla intresserade att hålla sig uppdaterade om planernas fortskridande via sociala medier, rapporterade tidningen Ny teknik.

Platt fall för Mike Hughes

LIMOUSINEFÖRAREN Mike Hughes hade tänkt bevisa att jorden är platt genom att skjuta iväg sig själv med en hemmagjord ångdriven raket i Mojaveöknen. Genom att skicka upp sig själv flera mil ovanför jordens yta hade Hughes hoppats på att kunna ta foton som skulle styrka hans påstående om att vi alla lever på en gigantisk skiva.

Men någonting gick snett i planeringen och någon uppskjutning blev det alltså inte. Dels saknade han tillstånd från myndigheterna, dels fick han mekaniska problem

Ingen raket i sikte.

Källa: <https://www.nyteknik.se/teknikrevyn/fiasco-nar-mike-hughes-skulle-bevisa-att-jorden-ar-platt-6885775>

KNK

MEDVERKANDE I DETTA NUMMER

I VARJE NUMMER av Folkvett deltar en rad olika skribenter med bidrag. Här följer en kort presentation av skribenterna i Folkvett 4/2017:

Xzenu Cronström Beskow har en mastersexamen i sociologi och mänskliga rättigheter samt en kandidatexamen i sexologi från Göteborgs universitet. Xzenu driver wikin categorism.com.

Pontus Böckman är civilekonom och en av värdarna för den engelskspråkiga podcasten ESP – The European Skeptics Podcast. Han är också vice ordförande och kassör i VoFs riksstyrelse samt ordförande i VoF Skåne.

Eva Daskalaki är filosofie doktor i evolutionsbiologi och ledamot i VoFs riksstyrelse.

Sven Ove Hansson är författare och professor i filosofi vid KTH. Han är redaktör för den filosofiska tidskriften *Theoria* och ansvarig utgivare för *Folkvett*.

Karin Noomi Karlsson är doktorand i litteraturvetenskap vid Göteborgs universitet med inriktning mot 1700-tal och tillfällesdikt. Hon jobbar även som teknisk skribent och översättare och föreläser om retorik vid universitet och företag. Karin är ordförande för VoF Göteborg samt ledamot i riksstyrelsen.

Linda Strand Lundberg är ledamot och före detta ordförande i riksstyrelsen.

Peter Olausson är författare, webbmaster och ordförande i VoFs riksstyrelse. Han driver bloggen "Faktoider – Försanthållna osanningar, halvsanningar och missuppfattningar" där han går igenom och avslöjar många av de historier som får viral spridning på nätet.

POSTTIDNING B
Folkvett
c/o Föreningshuset
Virkesvägen 26
120 30 Stockholm

INNEHÅLL

- 4 Ledare: *Yttrendefrihetens besvärligheter*
6 *VoF och #metoo*
12 Peter Olausson:
Om vikingarnas muslimska band
21 Karin Noomi Karlsson: *Bokmässa under belägring*
26 Peter Olausson: *Kunskapsresistens*
37 Karin Noomi Karlsson: *Om QED 2017*
och den numera prisbelönta podcasten ESP
40 Sven Ove Hansson:
Vetenskaplighet lekande lätt
45 Eva Daskalaki: *Inferior – om historisk och modern*
forskning om könsskillnader
49 Xzenu Cronström Beskow:
Erik Enbys eviga evidensbrist
58 Karin Noomi Karlsson: *Alkemisk satir*
eller religiösa föreställningar?
62 *Notiser*